

“HAPİŞHANEDE LGBTİ’LERİ HESABA KATMAK: NEDEN VE NASIL?” TOPLANTI RAPORU

GİRİŞ

Sosyal Politikalar Cinsiyet Kimliđi ve Cinsel Yönelim Çalışmaları Derneği (SPoD) ve Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği (CİSST), **ILGA Europe**, **Friedrich-Ebert Stiftung Derneği** işbirliği ve Açık Toplum Vakfı’nın desteğiyle ile **Hapishanede LGBTİ’leri Hesaba Katmak: Neden ve Nasıl?** başlıklı toplantıyı 18 Nisan 2015 tarihinde gerçekleştirmiştir. Toplantı kapsamında Türkiye’deki hapishanelerin koşulları, LGBTİ mahpusların güncel durumu ve ihtiyaçları tartışılmıştır. Toplantıya, Limbo Consept, Kadınlarla Dayanışma Vakfı (KADAV), Ruh Sağlığında İnsan Hakları Girişimi (RUSİHAK), Pozitif Yaşam Derneği, Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans, İnterseks Bireylerin Aileleri ve Yakınları Derneği (LİSTAG), Pembe Hayat LGBTT Dayanışma Derneği, Trans Danışma Merkezi Derneği, Queer Adana, Lambdaistanbul derneklerinden sivil toplum aktivistleri ve avukatlar katılmıştır.

Toplantı süresince hapishanedeki LGBTİ’lerin ihtiyaçları, hapishane içerisinde karşılaşılan kötü muamele, yapılması planlanan LGBTİ hapishanesi projesi, konuşulmuş; LGBTİ mahpusların durumunu iyileştirmek için neler yapılabileceği uluslararası iyi örneklerle birlikte tartışılmıştır.

1. LGBTİ MAHPUSLARIN YAŞAMSAL İHTİYAÇLARI

1.1. Dilek İnce Giysi Bankası

Bu toplantı Açık Toplum Vakfı, Uluslararası Gey Lezbiyen Biseksüel Trans ve İnterseks Dernekleri Birliği-Avrupa Seksiyonu (ILGA-Europe) ve Fredrich-Ebert-Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği’nin destekleri ile gerçekleşmektedir. Açık Toplum Vakfı SPoD’un 2015 yılındaki ana destekçisidir.

Pembe Hayat Derneği açmış oldukları Dilek İnce Giysi Bankası ile mahpus LGBTİ'lere, Ankara'da yaşayan translara, mülteci LGBTİ'lere, ihtiyaç sahibi LGBTİ'lere giysi yardımı yapmaktadır. Derneklerden gelen mektuplar üzerine ihtiyaçlar hapisanedeki

LGBTİ'lere gönderilmektedir. Dernek, güncel olarak 9 ayı hapisanedeki LGBTİ'lerle iletişim halindedir.

Maddi sıkıntı yaşayan LGBTİ mahpuslar için de dayanışma partileri düzenlemektedirler. Toplantıda Maltepe ve Eskişehir'de LGBTİ mahpusların yoğun olduğunu belirtmişlerdir. Eskişehir hapisanesinde LGBTİ mahpusların sayısının artması atölyelerden yararlanma imkânını sağlamıştır.

Mahpuslar yaptıkları eşyaları, aksesuarları Pembe Hayat'a göndermekteler. Pembe Hayat ürünleri satmakta ve elde edilen geliri mahpuslara iletmektedir. Maltepe Hapishanesi'ndeki sosyal çalışmacılarla iletişim halinde olan dernek, mahpusların eksikleri ve ihtiyaçlarını bu yolla da öğrenmektedir. Dernekler, aktivistler, yardım etmek isteyen kişiler LGBTİ mahpusların ihtiyaçlarını Pembe Hayat'a göndermekteler. Pembe Hayat ürünleri sınıflandırmakta ve belirli zamanlarda mahpuslara gönderim yapmaktadır. Fakat şehir içi kargo gönderimlerinde sıkıntılar yaşanmakta ve bu durum hapishane idaresi tarafından kargo yasağı ile açıklanmaktadır.

1.2. Limbo Consept

Eskişehir Hapishanesi'nden 12 LGBTİ mahpus ile görüşmekteler. Mahpuslardan boncuk, takı vs gelmekte. Ürünlerin eski tip olması, renklerin "moda dışı" kalması nedeniyle ürünler satılamamaktadır.

Mahpuslara farklı ürünler gönderilerek bileklik gibi daha kullanışlı ürünler yapmaları önerilebilir. Böylelikle ürettikleri eşyalardan daha çok para kazanmaları ve hapisanedeki ihtiyaçlarını karşılamaları sağlanabilir.

Bu toplantı Açık Toplum Vakfı, Uluslararası Gey Lezbiyen Biseksüel Trans ve İnterseks Dernekleri Birliği-Avrupa Seksiyonu (ILGA-Europe) ve Fredrich-Ebert-Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği'nin destekleri ile gerçekleşmektedir. Açık Toplum Vakfı SPoD'un 2015 yılındaki ana destekçisidir.

2.1. Sağlık Alanında Haklara Erişim

2.1.1 Cinsiyet Geçiş Süreci

18 yaşındaki trans ile 40 yaşındaki trans süreci aynı şekilde yaşamamakta, cinsiyet geçiş süreçleri farklılık göstermektedir. Farklı ayrımcılık durumlarından geçen kişilerin de aynı şekilde geçiş süreçleri değişmektedir. T-der'e ulaşan trans erkek danışanlar hormona

erişim sorunları yaşamaktadır. Hapishanelerdeki trans erkekler saçını kestirdiği, maskülen olduğu veya atölyelere katılmak istemediği için ceza alabilmektedir.

Geçiş sürecinde, sağlık hizmetlerine erişimde de sorunlar yaşamaktadırlar. Geçiş süreci gibi konularda devletin kaynaklarına ihtiyacımız yadsınamaz. Sağlık çalışanlarının bu alanlarda eğitim almaları önemli. STK'ların erişemediği durumlarda devletin farklı kurumlarıyla işbirliği yapılabilir.

LGBTİ mahpuslara hapishanede cinsiyet geçiş sürecini nasıl başlatabileceğini anlatan bir broşür hazırlanabilir. Bu metin hapishane kütüphaneleri ve mektuplar aracılığıyla translara ulaştırılabilir.

Aile hekimleri için de bir broşür oluşturarak tüm hapishanelere gönderilmesi sağlanabilir. Böylelikle doktorlar LGBTİ mahpuslarla karşılaştığında broşürden yararlanabilir. İleriye dönük olarak aile hekimleriyle bölgesel toplantılarda bir araya gelmenin ve seminerler verilme yolları düşünülebilir.

2.1.2. Ruh Sağlığı

Bu alanda kurumdan kuruma değişen standartlar ve işleyişler olmaktadır. Mahpuslar hapishane idarelerinin keyfi uygulamalarına maruz kalabilmektedirler.

2.1.3. HIV Pozitif Mahpuslar

Hapishanelerde başta LGBTİ'ler olmak üzere birçok mahpus HIV sebebiyle çeşitli ayrımcılık ve engellerle karşılaşmaktadır. Kantin kullanımından, havalandırmaya

Bu toplantı Açık Toplum Vakfı, Uluslararası Gey Lezbiyen Biseksüel Trans ve İnterseks Dernekleri Birliği-Avrupa Seksiyonu (ILGA-Europe) ve Fredrich-Ebert-Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği'nin destekleri ile gerçekleşmektedir. Açık Toplum Vakfı SPoD'un 2015 yılındaki ana destekçisidir.

çıkarılmalarına, iş atölyelerine kadar... Ring araçlarının bulunamaması durumunda ilaç dozlarının artması, doktora ulaşmasının engellenmesi gibi durumlarla karşılaşmaktadırlar. İnfaz Koruma Memurları'nın da konuyla ilgili bilgisinin olmaması ayrımcı tutumlar geliştirmesine neden olmaktadır. Ailesi Pozitif Yaşam'a ulaşan bir mahpus üzerinden dernek İzmir Aliağa'da hapisane personeline eğitim verilmiştir.

Pozitif Yaşam ile birlikte HIV konusunda hapisane personellerine eğitim verilebilir. Pozitif Yaşam'da bulunan HIV Pozitif ve AISD'li mahpuslar özelindeki kitapçık Türkiye

koşullarına göre düzenlenebilir ve güncellenebilir. Pozitif Yaşam mektuplaşma faaliyetlerini sürdürerek mahpusların güncel durumlarını öğrenebilir.

Çalışmanın katılımcıları LGBTİ mahpusların yaşadığı sorunlar ve hak ihlallerine karşı Meclis İnsan Hakları Komisyonu'na, Türkiye İnsan Hakları Kurumu'na, İl İnsan Hakları Kurulu'na, İl Cezaevleri İzleme Kurulu'na ve Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'ne başvuru yapabilirler.

2. LGBTİ MAHPUSLARIN HUKUKA ERİŞİMİ

2.1. Avukatlar

Avukatlar vekâletname olmaksızın bir mahpusla 3 kere görüşme hakkına sahip olmaktadır. Hapishanedeki LGBTİ'lerin durumunu öğrenebilmek için avukatların birebir görüşe gitmesi gerekmektedir.

2.2. Barolar

Barolar avukat atama ve süreçlerin hızlandırılması üzerine farklı uygulamaları olabilmektedir. Kurumlar özelinde yaşanan farklı uygulamaların aktarımı dernekler arasında yapılabilir, barolara da geri bildirimler yapılabilir.

2.3. LGBTİ Mahpus Hakları El Kitabı

Bu toplantı Açık Toplum Vakfı, Uluslararası Gey Lezbiyen Biseksüel Trans ve İnterseks Dernekleri Birliği-Avrupa Seksiyonu (ILGA-Europe) ve Fredrich-Ebert-Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği'nin destekleri ile gerçekleşmektedir. Açık Toplum Vakfı SPoD'un 2015 yılındaki ana destekçisidir.

LGBTİ mahpus, haklarını ve bu hakları nasıl kullanabileceğini, bu hakları için nereye, nasıl başvuru yapabileceğini bilememektedirler. Oluşturulması planlanan *LGBTİ Mahpus Hakları El Kitabı* ile veri havuzundaki bilgiler toplanabilir, “LGBTİ Mahpuslar Hak İhlalleri Raporu”nun hazırlanması için adımlar atılabilir.

3. LGBTİ HAPİSHANESİ (PEMBE HAPİSHANE) PROJESİ

3.1. Hapishanenin Fiziki Koşulları:

Bakanlığın yapmayı planladığı LGBTİ hapishanesi hakkında mimari olarak bilgilendirme yapılmamıştır. Hapishanelerde cinsel aktivitenin yasak olması nedeniyle

LGBTİ’lerin birlikte bir koğuştta kalması sorun olabilir. İnşa edilecek hapishanenin tek kişilik hücrelerden mi oluşacağı, belirli saatlerde mi bir araya geleceklerini öngörmek mümkün olmamaktadır. Bilgi edinme başvurularında 95 LGBTİ mahpustan söz edilmektedir. Hapishanenin 350 kişilik olacağı düşünülürse LGBTİ’lerin dışında kimlerin bu hapishaneye getirileceği bilinmemektedir.

3.2.Hapishane ile STÖ İşbirliği:

İtalya yasalarına göre, STÖ’lerin hapishanelerde çalışmaları onların görev ve sorumluluğudur. Türkiye’de de STÖ’lerin hapishanelere girebilmeleri için bağımsız izleme gruplarının oluşması sağlanabilir. Konuyla ilgili yasa değişiklikleri yapılması için çalışılabilir.

Hapishanelerde STÖ’lerin çalışabilmesine, atölye yapabilmesine izin verildiğinde keyfi uygulamalar takip edilebilir, üzerine gidilebilir. Sivil toplumun hapishaneleri denetlemesi ile bu gibi durumların önüne geçilebilir, gölge raporlar yazılabilir.

3.3. Hapishane İçin Öneriler

Elimizdeki verileri Bakanlık ve Müdürlükler’e iletirken somut öneriler ile gidilebilir. Örneğin atölyelerin artırılması, çeşitlendirilmesi iyi örneklerle birlikte sunulabilir. Bu önerilerde mahpusların alacağı ücretler, mahpusun çalışma hakkının kendi inisiyatifinde olması, Bu toplantı Açık Toplum Vakfı, Uluslararası Gey Lezbiyen Bisexual Trans ve İnterseks Dernekleri Birliği-Avrupa Seksiyonu (ILGA-Europe) ve Fredrich-Ebert-Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği’nin destekleri ile gerçekleşmektedir. Açık Toplum Vakfı SPoD’un 2015 yılındaki ana destekçisidir.

çalışan ve çalışmayan kişiler arasında statü farkı olmaması gibi konular birlikte tartışılabilir. LGBTİ mahpus yapmış olduğu takılardan atölyelere göre daha çok ücret alıyor olabilir. Atölye isterken tüm ayrıntılarıyla düşünmek gerekmektedir.

Hapishane idaresine ve çalışanlarına hitaben, LGBTİ mahpuslara özgü durumları kapsayacak (geçiş süreci, hormon kullanımı, özel ihtiyaçlar vb.) bir eğitim paketi hazırlanabilir ve bu paket Adalet Bakanlığı'na sunulabilir.

LGBTİ mahpusların durumlarını iyileştirmek için çeşitli kamu ve kuruluşlarla bir araya gelerek birlikte neler yapılabileceği üzerine konuşulabilir.

4. HAPİSHANELER ALANINDA ÇALIŞMALAR YÜRÜTEN DERNEKLER ARASINDA OLUŞTURULACAK AĞ

4.1. Veri Havuzu

LGBTİ mahpusların durumlarıyla ilgili tutulacak verilerin standart hale getirilmesi ve bir veri havuzu oluşturmak önem kazanmaktadır. Toplantı katılımcılarıyla birlikte verilerin nasıl toplanacağı, nasıl sınıflandırılacağı, nasıl taleplerin geldiği, hangi konularda nasıl danışmanlık istedikleri üzerine bir veri havuzu oluşturulabilir. Bu verilerin nasıl paylaşılacağı, ne kadarının dışarıya açılacağı, hangilerinin 3. kişilerle paylaşılmayacağı, veri paylaşımı ile ilgili ne tür etik ilkeler belirlemek gerektiği tartışılıp yöntem belirlenebilir.

Bu durum mektuplar özelinde de yapılabilir. Mektuplar için birkaç soru oluşturarak mektubun nereden, kimden, hangi konu hakkında geldiği üzerine bir bilgi havuzu oluşturulabilir. Bu havuz ile ağ daha güçlü hale gelebilir, Ağ'daki örgütlerle yeni projelere adım atılabilir.

Bu toplantı Açık Toplum Vakfı, Uluslararası Gey Lezbiyen Biseksüel Trans ve İnterseks Dernekleri Birliği-Avrupa Seksiyonu (ILGA-Europe) ve Fredrich-Ebert-Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği'nin destekleri ile gerçekleşmektedir. Açık Toplum Vakfı SPoD'un 2015 yılındaki ana destekçisidir.

4.2. Bilgi Edinme Başvuruları

Mahpusların durumunu öğrenmede önemli araçlardan biri bilgi edinme başvuruları olmaktadır. <https://ozelihtiyaclimahpuslar.wordpress.com/> adresinde bilgi edinme başvuruları hakkında detaylı bilgilendirme yer almaktadır. Katılımcılar, yapmış oldukları bilgi edinme başvurularını mail grubunda paylaşabilir, soru ve cevaplar ağa dahil olabilir.

4.3. Medya Çalışmaları

CİSST'in "Özel İhtiyaçları Olan Mahpuslar Projesi" dahilinde hazırlanan <https://lgbthapiste.wordpress.com/> LGBTİ mahpuslardan gelen mektupların, haberlerin, makalelerin ve birçok materyalin olduğu bir blog haline gelmiştir. Blog katılımcıların

katkılarıyla LGBTİ mahpuslar için ortak bir zemin haline getirilebilir. Blog katılımcıların kullanımına açılabilir.

Çalışmaların basın ve medya ayağı oluşturulabilir. Kamu spotu şeklinde videolar çekilebilir. Bu konuyla ilgili üniversite bölümleri, öğrenci kulüpleriyle birlikte çalışmalar yapılabilir.

Bu toplantı Açık Toplum Vakfı, Uluslararası Gey Lezbiyen Biseksüel Trans ve İnterseks Dernekleri Birliği-Avrupa Seksiyonu (ILGA-Europe) ve Fredrich-Ebert-Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği'nin destekleri ile gerçekleşmektedir. Açık Toplum Vakfı SPoD'un 2015 yılındaki ana destekçisidir.